

Projektni zadatak

za izradu

Izvešća o okolišnoj i socijalnoj usklađenosti sustava upravljanja i poslovanja Provedbenih subjekata (HC, HAC, HAC ONC i ARZ) u sklopu projekta Modernizacija i restrukturiranje Sektora cestovnog prijevoza (MARS)

(Izvešće o okolišnoj usklađenosti pripremit će i finalizirati HC i HAC, HAC-ONC, ARZ, a SB će ga odobriti u unutar prve godine provedbe projekta)

(I) Izvešće o okolišnoj usklađenosti (ESCR), koje obično zajednički izrađuju četiri društva: HC, HAC, HAC ONC i ARZ, usredotočit će se na sustave upravljanja okolišnom i socijalnom zaštitom i opću sukladnost s nacionalnim propisima o zaštiti okoliša. Izvešće će biti strukturirano oko četiri glavne teme: **(a)** organizaciju i operativnost uspostavljenih sustava za zaštitu okoliša u odnosu na sveobuhvatnu zaštitu okoliša u društvima koja provode projekt; **(b)** okolišnu izvedbu i sigurnost provedbe propisa o zaštiti okoliša planiranja i izvođenja građevinskih radova; **(c)** usklađenost propisa o zaštiti okoliša sa standardima održavanja (cestovne) infrastrukture i drugim redovnim operacijama; i **(d)** prakse stjecanja zemljišta i nedobrovoljnog preseljenja radi aktivnosti društava i njihova usklađenost s nacionalnim i europskim propisima. Izvešće će biti pripremljeno na hrvatskom i engleskom jeziku. Pregledi, analize, procjene i preporuke bit će prikazani zasebno za svako društvo. Na temelju zaključaka izvješća identificirat će se područja za poboljšanje i odgovarajuće preporučene mjere za svako društvo, te Akcijski plan za njihovu provedbu u dogovoru s društvima koja provode projekt.

ESCR je rezultat inicijalne okolišne i socijalne analize provedene tijekom pripreme faze projekta MARS kojim se zaključilo da će većina Provedbenih subjekata imati koristi od dodatnih blagih mjera, kao što su (a) izgradnja kapaciteta radi jačanja okolišne i socijalne komponente i njihovog uključivanja u poslovne procese; i (b) izgradnja platforme za sveobuhvatni dobrovoljni sustav upravljanja okolišem, prema potrebi. Tijekom pripreme projekta, u sklopu analize socijalnog sustava, ispitane su prakse restrukturiranja radne snage. Podrobnije istraživanje ovih praksi, njihova provedba i usklađenost s dobrim međunarodnim praksama bit će procijenjeni i raspravljani s društvima koja provode projekt u zasebnom dokumentu tijekom provedbe projekta.

(II) Sadržaj Izvešća o okolišnoj i socijalnoj usklađenosti

1 OPIS I OPSEG IZVJEŠĆA

1.1 Pregled projekta - poglavlje pruža uvod u cjelokupni projekt, pružajući (ali ne ograničavajući se na) informacije o nastajanju i razvoju projekta, tematskom, vremenskom i geografskom opsegu projekta. Navodi dionike, identificira korisnike projekta, korisnike sredstava te pojašnjava organizaciju upravljanja projektom. Objašnjava razvojni cilj projekta, opisuje komponente projekta i stavlja Izvešće u kontekst projekta. Objašnjava misiju i svrhu Izvešća. Definira tematski, vremenski i geografski opseg izvješća. Definira metodologiju procjene okolišne i socijalne usklađenosti, metodologiju izvještavanja, definira izvore informacija i podataka, definira odgovornosti za sastavljanje Izvešća, rokove, pojedinačne zadatke i procedure.

2 KLJUČNI SUBJEKTI

- 2.1 Društva koja provode projekt – pregled društava koja provode projekt (HAC, ARZ, HAC-ONC, HC) uključujući njihove misije, svrhe osnivanja, osnovne povijesne podatke, broj zaposlenih, organizacijsku strukturu, smještaj službe/aktivnosti zaštite okoliša u organizacijskim strukturama, kao i stjecanje zemljišta. Razlikuje okolišnu problematiku i komponente koje se rješavaju interno ili ugovaranjem usluga vanjskih dobavljača (npr. ugovaranjem usluge zaštite okoliša). Utvrđuje odgovornost za širenje informacija, procedure i mehanizme informiranja vezane za zaštitu okoliša.
- 2.2 Međuorganizacijski odnosi – opisuje međuorganizacijske odnose, komunikaciju i koordinaciju, međuovisnosti, zajednička tijela i poslove/zadatke, postupke donošenja odluka i procedure kod zajedničkih poslova/rada u odnosu na pitanja zaštite okoliša. Pruža pregled povezanih organizacija i koncesionara organizirane prema vrstama usluga (popis koncesionara grupiranih na osnovu zemljopisnog položaja može se dati u prilogu Izvješća). Definira vrstu ugovora za pružanje određene vrste usluga, te ukazuje na ekološke zahtjeve/odredbe/obveze sadržane u tim ugovorima. Navodi vrste izvješćivanja o okolišu, ako postoje, koncesionara prema društvu u cestovnom sektoru (Provedbenom subjektu).
- 2.3 Strateški dokumenti u području sustava upravljanja okolišnim i socijalnim pitanjima - pružaju popis i kratak sažetak sadržaja strateških dokumenata društava u području zaštite okoliša, uključujući i politike zaštite okoliša, izvješća o okolišu ili održivosti (pregled sadržaja, glavnih ciljeva i postignuća), Plan gospodarenja otpadom, Strategije energetske učinkovitosti s planovima, Razvojne planove i druge planove u dijelu koji se odnosi na zaštitu ili poboljšanje okoliša i prirode. Predočava popis i kratak sažetak socijalnih politika.
- 2.4 Sustavi upravljanja okolišem (EMS) i korporativne politike društava (EP, ISO ili drugi EMS-ovi, norme, dobrovoljni standardi, itd.) – Daje pregled postojećih (certificiranih ili necertificiranih EMS-ova u primjeni) uz procjenu njihove funkcionalnosti. Navodi relevantne okolišne politike i dodijeljene certifikate Provedbenih subjekata, uključujući geografsku pokrivenost, datum valjanosti, broj uključenih djelatnika, kratkoročne i dugoročne ciljeve, datume posljednjih vanjskih revizija s identificiranim područjima za poboljšanje, kratke opise shema revizija (učestalost, itd.), postignute ciljeve/poboljšanja. Opis stručnih usavršavanja iz zaštite okoliša i utrošenih sredstava za redovite i pojedinačne aktivnosti u definiranom proteklom vremenskom razdoblju (2000.-2017.). Kopije certifikata dane su u prilogu Izvješća.
- 2.5 Ljudski resursi/djelatnici zaduženi za pitanja zaštite okoliša – Radna mjesta i opis radnih mjesta koja su zadužena za zaštitu okoliša/prirode u organizacijskoj strukturi (grafički prikazi su poželjni). Ukratko opisuje opseg posla i odgovornosti za utvrđena radna mjesta. Daje pregled raspoloživih ljudskih resursa i njihovih glavnih karakteristika (broj zaposlenih u zaštiti okoliša, raspodjelu po odjelima, razinu i vrstu obrazovanja, statistiku po spolu, itd.).
- 2.6 Ljudski resursi/djelatnici zaduženi za socijalna pitanja (stjecanje zemljišta i nedobrovoljno preseljenje) - Radna mjesta i opis radnih mjesta koja su zadužena za stjecanje zemljišta i nedobrovoljno preseljenje u organizacijskoj strukturi (grafički prikazi su poželjni). Kratko opisuje opseg posla i odgovornosti za utvrđena radna mjesta. Daje pregled raspoloživih ljudskih resursa i njihovih glavnih karakteristika (broj zaposlenih u upravljanu stjecanjem zemljištem i

nedobrovoljnim preseljenjem, raspodjelu po odjelima, razinu i vrstu obrazovanja, statistiku po spolu, itd.).

- 2.7 Financijski izvori na raspolaganju za upravljanje pitanjima zaštite okoliša - Opis financijskih mehanizama za cjelokupno upravljanje pitanjima zaštite okoliša, kao i za (a) ulaganja, (b) održavanje, (c) upravljanje nesretnim slučajevima, kao npr. sanacija izlivanja opasnih tekućina. Utvrđuje izvore i primjerenost sredstava za gore navedeno. Usporedba s prosjekom EU-a, međunarodno prihvaćenim standardima i/ili najboljim praksama, ukoliko su isti dostupni.
- 2.8 Financijski izvori na raspolaganju za stjecanje zemljišta i nedobrovoljno preseljenje – Opis financijskih mehanizama za stjecanje zemljišta i preseljenje kod (a) ulaganja; i (b) održavanja. Utvrđuje izvore i primjerenost sredstava za gore navedeno. Usporedba s prosjekom EU-a, međunarodno prihvaćenim standardima i/ili najboljim praksama, ukoliko su isti dostupni.

3 REGULATORNI OKVIR

- 3.1 Nacionalni regulatorni okvir – Pregled relevantnog nacionalnog zakonodavstva iz područja zaštite okoliša, prirode i pripadajućeg sektora, kako za infrastrukturne projekte, tako i za održavanje cesta. Kratak osvrt na politike te pravni i administrativni okvir, u sklopu kojeg se upravlja pitanjima zaštite okoliša i vrše procjene za velike investicije, kao i za održavanje i redovno poslovanje (uključujući i dugoročno planiranje razvoja). Identificira odgovorne za komunikaciju i integraciju ažuriranih dijelova u politike i poslovanja, kao i za pravovremeno informiranje.
- 3.2 Nacionalni regulatorni okvir – Pregled relevantnog nacionalnog zakonodavstva koje se odnosi na izvoz, stjecanje zemljišta i nedobrovoljno preseljenje, kako za infrastrukturne projekte, tako i za održavanje cesta. Ovaj pregled treba uključiti pitanja, kao što su postupak izvlaštenja, utvrđenje obeštećenja i pripadajućih prava, obeštećenje korisnicima zemljišta bez prava vlasništva. entitlements, and compensation to land users without legal title. Identificira odgovorne za komunikaciju i integraciju ažuriranih politika i poslovnih procesa koji se tiču stjecanja zemljišta i izvlaštenja, kao i za pravovremeno informiranje.
- 3.3 Kratak opis uloga i odgovornosti ključnih tijela za zaštitu okoliša i partnera u zaštiti okoliša. Opis obveza ili praćenja, provedbe, izvještavanja i drugih obveza Provedbenih subjekata prema ustanovama za zaštitu okoliša i nadležnim tijelima, uključujući učestalost izvještavanja, komunikaciju, korektivne mehanizme i slično (npr. izvješća o nastajanju otpada, izvješća o praćenju kvalitete zraka i sl.).

- 3.4 Nadnacionalni propisi o zaštiti okoliša i međunarodni sporazumi – Navodi i daje kratki pregled relevantnih propisa o zaštiti okoliša EU-a u sektoru cestovnog prijevoza i međunarodne sporazume. Pružaju se ključne informacije kao što su zahtjevi koji izravno utječu na aktivnosti i odluke u području zaštite okoliša i prirode četiriju društava.

4 PROVEDBA

4.1. Planiranje i izgradnja infrastrukture

- 4.1.1 Unutarnja organizacija za planiranje i izgradnju – Daje pregled standardnih politika i postupaka, unutarnju organizaciju i podjelu odgovornosti za planiranje i izgradnju velikih i malih investicija (u zasebnim podpoglavljima). U poglavlju se opisuje način na koji je odgovoreno na zahtjeve i problematiku zaštite okoliša te način na koji je ista uključena u projektiranje, izgradnju i nadzor provedbe projekta. Također, poglavlje opisuje korektivne mehanizme u slučaju neusklađenosti kod obaju vrsta investicija. Poglavlje opisuje način na koji je odgovoreno na zahtjeve i problematiku stjecanja zemljišta i nedobrovoljnog preseljenja, te način na koji je ista uključena u projektiranje, izgradnju i nadzor provedbe projekta.
- 4.1.2 Upravljanje zaštitom okoliša kod velikih projekata (koji zahtijevaju Procjenu utjecaja na okoliš) – Biti će izrađene studije slučaja pomoću odabranih velikih investicija u kojima će se razraditi postupak postizanja usklađenosti velike infrastrukturne intervencije s okolišnim zahtjevima: to će uključivati popis zahtjeva iz propisa koji se tiču Procjene utjecaja na okoliš i načine na koje im je udovoljeno, detaljan opis procedura Procjene utjecaja na okoliš, proceduralne i institucionalne prepreke i ograničenja s kojima su se društva susrela (npr. dugotrajna razdoblja revizije), identifikaciju nadležnih tijela, značajne i najčešće vrste projekata koji zahtijevaju Procjenu utjecaja na okoliš, značajne i tipične aspekte i referentne potencijalne utjecaje na okoliš. Procjenu treba učiniti na temelju sadašnjih ili prošlih praksi, no svakako s uključivanjem velike investicije koja je bila provedena u prošlosti. Zaštićena područja u kojima su provedene investicije identificirana su i ocijenjena (prema razini zaštite).
- 4.1.3 Upravljanje zaštitom okoliša kod projekata koji ne zahtijevaju Procjenu utjecaja na okoliš – Opisuje praksu i postupke vezane uz investicije za koje nije potrebna Procjena utjecaja na okoliš, no koje ipak mogu proizvesti značajne utjecaje na okoliš i stoga uvjeti zaštite okoliša ili prirode moraju biti ispunjeni. U poglavlju se raspravlja postupak izdavanja dozvola s naglaskom na uvjetima zaštite okoliša za vrste projekata koji ne zahtijevaju Procjenu utjecaja na okoliš (npr. uvjeti nadležnih tijela, kao što su Hrvatske vode Odjeli za zaštitu prirode pri Županijama). Standardna praksa (procedure, identifikacija očekivanih učinaka, uvjeti izdavanja dozvola, ispunjavanje zahtjeva, način na koji su okolišni uvjeti i praćenje sastavnica okoliša uključeni u ugovaranje radova i usluga, korektivni mehanizmi, itd.) bit će potvrđena

kroz primjer studije slučaja relativno visoke složenosti (opet za svako društvo s relevantnim investicijama koje ne zahtijevaju Procjenu utjecaja na okoliš).

- 4.1.4 Upravljanje stjecanjem zemljišta i nedobrovoljnim preseljenjem: of Land Acquisition and Involuntary Resettlement: Biti će izrađene studije slučaja pomoću odabranih reprezentativnih investicija u kojima će se razraditi postupak postizanja socijalne usklađenosti projekata: to će uključivati opis zahtjeva za stjecanje zemljišta, izvlaštenje i nedobrovoljno preseljenje okoliš i načine na koje im je udovoljeno, proceduralne i institucionalne prepreke i ograničenja s kojima su se društva susrela, identifikaciju nadležnih tijela, značajne i najčešće vrste projekata koji zahtijevaju oduzimanje zemlje i/ili fizičku relokaciju, značajne i tipične aspekte i referentne potencijalne socijalne utjecaje. Procjenu treba učiniti na temelju sadašnjih ili prošlih praksi.
- 4.1.5 Kontrola procesa – Pozicionira i ispituje unutarnje mehanizme usklađivanja praćenja okoliša i prakse, uključujući odjele i radna mjesta zadužene za nadzor, operacije i aktivnosti koje se prate, procedure, učestalost, opseg te mehanizme izvještavanja, kao i vanjske mehanizme (inspekcije, izvještavanje – npr. kao dio uvjeta za izdavanje dozvola ili mjera za praćenje Procjene utjecaja na okoliš, revizije ISO-a, itd.). Gore spomenuto treba provesti za obje vrste investicija. Rezultati praćenja populacije ugroženih vrsta prikazani su i interpretirani.
- 4.1.6 Javne konzultacije i mehanizmi za rješavanja pritužbi – Pregled zahtjeva koji se odnose na proces javnih konzultacija u skladu s nacionalnim i nadnacionalnim propisima, kao i međunarodnim sporazumima (npr. Arhuškom konvencijom) i proučavanje praksi društava putem opisa uspostavljene prakse procesa konzultacija i primjera (za velike investicije, za investicije koje ne zahtijevaju Procjenu utjecaja na okoliš, uključujući obrasce za izvještavanje o pitanjima zaštite okoliša i održivosti, druge proaktivne informacijske i konzultativne aktivnosti). Prikazuje žalbene mehanizme i postupke te sažima i raspravlja o najčešćim/ponavljajućim razlozima pokretanja postupaka. Pogled na zahtjeve koji se odnose na proces javnih konzultacija i žalbene mehanizme vezane uz izvlaštenje, stjecanje zemljišta i nedobrovoljno preseljenje.
- 4.1.7 Sažetak nalaza/usklađenosti – usporedba nacionalnih zakonskih uvjeta o okolišu za PUO i ne-PUO projekte i gore prikazane prakse. Usporedba nacionalnog zakonodavstva o stjecanju zemljišta i gore prikazanih praksi.

4.2 Održavanje infrastrukture

- 4.2.1 Unutarnja organizacija održavanja - identificira (i) aktivnosti održavanja, redovna/povremena ili pojedinačna (npr. radovi obnavljanja neophodni zbog šteta uzrokovanih nesrećama, sanacije i slično) koje izvode organizacije, te geografskih, vremenskih i drugih opsega vezanih uz aktivnosti održavanja, kao i (ii) organizacije i organizacijske jedinice koje obavljaju poslove održavanja. Uključuje opis opreme za održavanje s aspekta zaštite okoliša (npr. vozni park i brojno stanje), kemikalije i tvari koje se

koriste, te pripadajuće postupke. Opisuje komunikacijske putove, pozicionira donošenja odluka i provedbu istih unutar organizacije, a bitnih za redovne aktivnosti i održavanje.

- 4.2.2 Praćenje provedbe zaštite okoliša - Procjenjuje važne aspekte i utjecaj na okoliš aktivnosti održavanja (grupirani po vrsti posla). Utvrđena su i ocijenjena područja zaštite prirode na kojima društva posluju (prema razini zaštite). Za svaki tip usluge koju pruža koncesionar dan je prikaz glavnih aspekata i utjecaja zaštite okoliša. Navodi i opisuje standarde zaštite okoliša i ograničenja koja nameću propisi o zaštiti okoliša. Utvrđuje funkcije/osobe zadužene za ekološke aspekte održavanja, kao i za kontrolu usklađenosti i korektivne mehanizme. Ograničenja/mjere i standardi koji se odnose na zaštitu okoliša i prirode u zaštićenim područjima (uključujući Naturu 2000) istaknuti su u analizi. Opisuje aktivnosti, postupke (i srodne dokumente) i dionike u slučajevima ekoloških i drugih nesreća (izlijevanje, sudar s velikim životinjama koje lutaju cestama).
- 4.2.3 Socijalni aspekti održavanja – Procjenjuje način na koji su propisi i standardi zaštite na radu i sigurnosti (OHS) integrirani u planiranje, svakodnevno upravljanje i procese donošenja odluka. Uspoređuju se broj i vrsta nesreća, stopa smrtnosti, pripremljenost za hitne slučajeve i drugi pokazatelji sigurnosti s relevantnim prosjekom EU-a.
- 4.2.4 Kontrola procesa - Predstavlja organizacijsku strukturu i mehanizme za nadzor aktivnosti održavanja i okolišne usklađenosti. Utvrđuje područja praćenja te elemente za praćenje u području zaštite okoliša i prirode. Opisuje komunikacijske putove, pozicionira nadzor i praćenje izvještavanja, donošenja odluka i provedbu unutar organizacije. Uočene sadašnje i prethodne neusklađenosti kratko su prikazane i interpretirane.
- 4.2.5 Javne konzultacije i mehanizmi za rješavanja pritužbi – Pregled zahtjeva koji se odnose na proces javnih konzultacija u skladu s nacionalnim i nadnacionalnim propisima, kao i međunarodnim sporazumima (npr. Arhuškom konvencijom) i proučavanje konzultativnih/komunikacijskih praksi društava putem opisa uspostavljene prakse aktivnosti održavanja, uključujući tipične primjere ako ih ima. Prikazuje najčešće/ponavljajuće razloge za pokretanja postupaka.
- 4.2.6 Sažetak nalaza/usklađenosti u određenom razdoblju - Uspoređuje prakse društava s nacionalnim zahtjevima vezanima uz zaštitu okoliša, kao i s najboljim praksama (u EU-u).

5 ZAKLJUČAK

- 5.1 Adekvatnost postojećih okolišnih sustava za postizanje usklađenosti s planiranjem i izgradnjom infrastrukture - Procjenjuje usklađenost praksi i postupaka koji se odnose na planiranje, provedbu i djelovanje infrastrukturnih investicija s i bez Procjene utjecaja na okoliš s nacionalnim propisima i dobrom praksom. U poglavlju se također identificiraju potencijalni nedostaci te područja za poboljšanja. To sugerira daljnja djelovanja, ako je potrebno, za poboljšanje usklađenosti, djelotvornosti i učinkovitosti provođenja zaštite prirode i okoliša za buduće infrastrukturne investicijske planove, kao i integraciju i raspodjelu zaštite okoliša u organizacijskoj strukturi.

- 5.1.1. Adekvatnost postojećih socijalnih sustava za postizanje usklađenosti s planiranjem i izgradnjom infrastrukture - Procjenjuje usklađenost praksi i postupaka koji se odnose na planiranje i provedbu stjecanja zemljišta i nedobrovoljnog preseljenja s nacionalnim propisima. U poglavlju se također identificiraju potencijalni nedostaci te područja za poboljšanja. To sugerira daljnja djelovanja, ako je potrebno, za poboljšanje usklađenosti praksi i procedura za stjecanje zemljišta i nedobrovoljno preseljenje za buduće infrastrukturne investicijske planove, kao i integraciju i raspodjelu upravljanja socijalnim pitanjima u organizacijskoj strukturi.
- 5.2 Adekvatnost okolišne usklađenosti s održavanjem – Procjenjuje adekvatnost postojećih okolišnih sustava za postizanje usklađenosti praksa i procedura, identificira potencijalne nedostatke i područja za poboljšanja u odnosu na aktivnosti održavanja (uključujući redovno, kao i pojedinačno održavanje i manje građevinske radove).
- 5.3 Adekvatnost institucionalne organizacije i kapaciteta, podjela rada, sredstva i preporuke – Procjenjuje složenost organizacijskih i međuorganizacijskih odnosa i procedura te daje alternativne opcije i preporuke. Procjenjuje učinkovitost koordinacije među društvima i nadzor okolišne usklađenosti koncesionara. Procjenjuje raspoložive ljudske resurse i broj zaposlenih u zaštiti okoliša i na stjecanju zemljišta, istražuje prikladnost razina i vrsta obrazovanja te daje preporuke. Preporuke za poboljšanu institucionalnu organizaciju i kapacitet, podjelu rada i financiranje (izvori i održivost).
- 5.4 Preporuke za poboljšanje izvedbe postojećih sustava upravljanja i okolišnih procedura/operacija – Odnosi se na poglavlja 4.1.6 i 4.2.6 i nedostatke utvrđene u poglavljima 5.1. i 5.2. Daje kratak pregled identificiranih područja koja je potrebno poboljšati i preporučenih mjera. Sadrži Akcijski plan s predloženim vremenskim rasporedom provedbe.